

סוף זמן קר"ש

עש"ק ויגש

9:01

עש"ק ויחי 9:03

מאן דלא קרי קר"ש בעונתיה
בנדוי הוא כל ההוא יומא
(זוה"ק בלק קפ"ז)

ב"ה

מבני עינינו התאחדותנו

י"ג ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה

פרשת ויגש

מס' יומא ל' עד לב.

פרשת ויחי

מס' יומא לב' עד לד'

בריש מס' יומא אנו רואים כמה שמירה
היה צריך הכתיב שלא יבא ליד סומא, אף
בחינו במקום המוקדש ביותר, וטמאים
כמה שמירה צריכים בשעה שיוצאים
ממוקום הסמא, וזה א"א רק בכת התורה
מדיבר רבי שלטי"א פסוק מס' מנות

ח' טבת תש"ע

ויגש

שנה י"ב גליון י"ג (תצ"ד)

טוב טעם

כמה ימי שני חייד

רבים מתמיהים והדין עמהם אך שייך לשאול על השנים, ומאי נפקא לו מיניה. וביארתי וכן מצאתי בקונטרס ישן שמנהג מליכים על המאורעות] גם לציידי בהיכלי המלך שיהא לזכרון לכל. ואשר ירד אברהם למצרים ולקה פרעה על ידה לכך ציירו צורות אברהם ושרה וצורות פרעה בהיכל המלך. והיה דמות דיוקנא של יעקב דומה לאברהם לכך חשב פרעה שזוהו אברהם והארץ ימים.

משיבת נפש

והאנשים דועי צאן. מה שחרו השבטים האומנות הזאת והיא אומנות אבותיהם מפני שני דברים, האחד שיש בה ריח גדול בגיזה ובחלב ובולדות, והיא אומנות אינה צריכה יגיעה רבה וטורת גדול ומבלי עון, והשני לפי שהשבטים היו יודעים שיגלו למצרים הם וזרעם, ומפני שהמצרים היו עובדים לצרות הצאן תפשו להם אומנות זו כדי שיהיו זרעם מורגלים בה, ותהא עבודת הצאן רחוקה בעיניהם וכן תמצא רוב הצדיקים והנביאים שהיו רועים, תמצא בהבל וכן במשה וכן שמואל הנביא, וכן שאול ודוד כולם רועים, והטעם בהם כדי שיתרחקו מן הישוב לפי שהרבה עבירות נמשכות בתוך חברת בני אדם, כגון ריבנות ולשון הרע ושבוטת שקר וגלוי עריות וגזל וחמס, וכל מה שהאדם פורש מחברת הבריות הוא נמלט מן העבירות, וכל מה שהוא מתרחק מן הישוב הוא מתרחק מן העון ומן הגזל והחמס ושאר העבירות.

רבינו בחיי

כי תועבת מצרים כל רעה צאן. לאות כי בימים ההם לא היו המצרים אוכלים בשר, ולא יעזבו אדם שיזבת צאן, כאשר יעשו היום אנשי הודו. ומי שהוא רועה צאן תועבה היא שהוא שותה החלב. ואנשי הודו לא יאכלו ולא ישתו כל אשר יצא מחי מרגיש עד היום הזה.

אבן עזרא

כי תועבת מצרים וגו'. ולא יצעה להושיבכם במקום עיקר הישוב, כך עלה בדעת יוסף לסבב הדבר להגיע לחכלית המבוקש לשבת בדרך, אע"ג שיהיה באופן שיהיו אחיו ובית אביו לבזז תחמת זה בעיני פרעה, מ"מ הכל כדאי כדי להגיע לזה התכלית הנחוץ לשמירת קדושת ישראל.

העמק דבר

כי תועבת מצרים כל רעה צאן, לפי שהם אלוהות שלהם. והטעם לפי שיראתם היה מול טלה ובכללם היו עובדים לצאן, ולפי שדרך רועה צאן לרדות את הצאן במקלות וקשה למצרים כשרודין את אליהם, ד"א לפי שהרועים יודעים שאין בצאן כח אלוהות ומצריים מאמינים בהם, ד"א שאי אפשר שלא יהנו הרועים מן החלב ומן הגיזה ודבר גנאי ותועבה הוא למצריים שיהנו מאליהם, ד"א נימא רועה צאן כמו אוכל צאן, כמו שמצינו רעיה שהיא לשון אכילה כמו ידע ובשם ונגלע, וקשה למצרים כשיאכלו אחרים את אליהם.

אמרי נועם

לרננו לו שהכל בא לו ע"י שם זה הממונה על הפרנסה, וגם רצה לרמוז ליעקב אביו שיחפול שכלה הרעב לכן שלח לו ברמז מספר שם זה. וזוהו שפירש"י, ולאביו שלח כואת, כחשבון הזה, היינו כחשבון של תיבת כואת"ש שעולה חת"ך.

שורת שלמה

כל מה דעביד רחמנא לטב עביד

אל תימא מרדה מצוימה וגו' ויוסף שית ידו על ענין. אפ"ל הדנה ענין ק"ש שאנו אומרים שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד דאנחנו מאמינים ואומרים שמע ישראל ה' דבין הנהגת החדס שע"ז מורה השם הו"י ב"ה ובין אלקינו הוא הנהגת הדין שע"ז מורה שם אלקים ה' אחד הכל הוא חסד ע"כ משימין הדין על העינים היינו שלא להביט על מה שנראה ונדמה לעיני בשר שח"ו הוא לא טוב, רק להאמין שהכל לטובה ודבר זה אנו יכולים ללמוד ממעשה דיוסף שנכמר למצרים לעבד ושימו אותו בבית הסהרה והי נראה ונדמה לרע מוחלט אבל כשאנחנו מביטין למפרע אנו רואין איך היו טובות גדולות ומבית אסורים יצא למלוך ולמחיה שלחו ה' כמו שאמר יוסף לאחיו לתת לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה והי צורך גדול לירידת יוסף למצרים, ונמצא בכל הצרות שסבל יוסף מקודם הי' טובות גדולות, ע"כ ממעמד ומצב של יוסף הצדיק אנו יכולין ללמוד ללידה שמאנתו ית' לא תצא הרעות רק הכל שח"ו. והנה יעקב אע"ה כשיד למצרים נתיירא מאוד מגלות ומשעבוד שיסבלו בניו אחריו וע"כ אמר לו השי"ת אית מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם שהוא לתכלית הטובה שע"ז אשימך לגוי גדול ובכלל זה בכללים כל הטובות שזכו ישראל אח"כ והכל זכו רק ע"י שהיו במצרים כבוד הברזל כניל, וע"כ אמר לו השי"ת "יוסף" ר"ל המעמד ומצב של יוסף ויוסף ידע על ענין" שלא תביט על מה שנראה ונדמה לעין שהוא רע רק להאמין שהכל לטובה והי יש לך ללמוד ממעמד ומצב של יוסף.

קול אריה

קדושת ביהמ"ד

וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה. ואפ"ל עפ"י הקדושת לוי במס' מגילה (דף כ"ט ע"א) עתידין בני כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בא"י, כמ"כ מי שמתנהג בביתו בקדושה ובטהרה, והולך בדרכי ד' ומצותיו לעשות רצונו ית', הרי יש בביתו ג"כ קדושת ביהכניס, וק"ו שעתידיה ליקבע בא"י ותשאר נצחיות, שהרי ביהכניס וביהמ"ד אינם עוסקין בה בתורה אלא לשעה, ובביתו ה"ה עושה רצון הבו"ת יום ולילה תמיד. והנה איתא בזה"ק (סוף ויגש) וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד, ויאחזו בה אחסנת עלמין וכו', ולכאורה איך אפ"ל אחסנת עלמין והלא יצאו משם ונגאלו, ופרשתי עפ"י שחירום ביובע בפסוק הג"ל ויתבי ישראל בארעא דמצרים ובני לחון בתי מדרשין וכו', ומעתה א"ש עתידין בני כנסיות ובתי מדרשות שיקבעו בא"י, נמצא שיהי' אחסנת עלמין ונצחי וק"ו לאחרא שנגאלו ויצאו משם אחוז בה לעולם, שאילו הבתי מדרשות שבנו הלכו עמהם, ולדרכנו עפ"י הקדושת לוי אפ"ל דקאי גם על ביתם, שהי' להם קדושת ביהכניס שנתהוה בהם בקדושה וטהרה, וע"כ גם בתיהם הלכו עמהם כשיצאו משם, וא"ש שאמרו בזה"ק שנתיישבו במצרים ויאחזו בה אחסנת עלמין, שנשאר נצחי לעולם.

דברי יואל

העור אבי חי
ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העור אבי חי וגו'. המפרשים נתקשו מה זו השאלה, הרי כמה פעמים אמרו לו מאביו ושהוא חי. והרי"ף בספר כסף נבחר כתב, כיון ששקרו לו ואמרו ואחיו מת, א"כ היה חושש שגם בזה היו משקרים במה שאמרו לאביו. ואפשר ע"פ דרך זו דבפ"ג דגיטין דף כ"ח [ע"א] המביא גט והניחו וקן או חולה נתנו בחזקת הוא קיים, וכן לענין תרומה, הרי מוכח דאפילו בוקן מוקמינן בחזקת חיים. ובתוספות בפרק המפקד דף ל"ט [ע"ב ד"ה דלמא] כתבו לחד תירוצא, דבשבי כלוחו איתנהו ביה דחיישין למיתה. וזה שאמר יוסף הרי אני יוסף הו', ולמה אמרתם שאני מת, אלא ודאי דחיישין למיתה ולא מוקמינן בחזקת חיים (וכרכי יהודה אליבא דאביי שם), א"כ ג"כ אין להאמין דאבי חי דכ"ש הוא הדרי הוא וקן. אמנם היה להם לשבטים לתרץ כתירוך התוספות, דלעולם לא חיישין למיתה ומוקמינן בחזקת חיים, רק כיון שמכרוהו ליוסף הרי הוא שבו חיישין למיתה, וזה שאמר, ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו ובושו לומר זה התירוך, ולזה אמר אח"כ אני יוסף אחיכם אשר מכתם אותי מצרימה, כלומר אני בעצמי אנדי התירוך על הקושיא, אמנם אין אתם צריכין להתבייש ולתעבב על זה כי למחיה שלחו.

שלל רוד

ע"י לשה"ק נעשה מלך

אני יוסף אחיכם אשר מכתם אותי מצרימה וגו' כי פי המדבר אליכם [וברש"י מהמדורג] בלשון הקודש לפי שיוסף אמר אליהם דעו שאני אחיכם אשר מכתם אותי למצרים ששם אין עבד מולך, לכן ופעם לב כי לא האמינו לו, לכן אמר כי פי המדבר אליכם בלשון הקדש, משום דעל ידי לשון הקדש נעשה מלך, כמבואר בסוטה [לו, ב] אמרו אצטגוני פרעה עבד שמכרו רבו וכו' כסף תמשלחו עלינו, עד שפרעה לא ידע בלשון הקדש. לכן אמר כי פי המדבר אליכם בלשון הקדש, ולא עם פרעה כדאיתא בילקוט [רמז קנב] גלל כן נעשיתי מלך כאשר היה האמת.

עוד בחס"ק סי' ע"ד

מתוך הצרה היתה ישועה קרובה לבא

פתח הרה"ק מציעעשנוב ז"ע ואמר שמענין התורה יוסף אל אחיו אשר אזו חשבו שהם בצרה גדולה כ"כ שלא הי' להם שום עצה מה להשיב לו. ובאמת הישועה היתה קרובה לבא להם מאוד מאוד כי לא הי' חסר רק שלשה תיבות שיוסף יאמר לא יוסף אחיכם ולא יותר, ומ"מ הם לא ידעו עד אמרו, ולפני זה חשבו א"ע שהם בצרה גדולה, נוכל ללמוד מזה שלפעמים ח"ו אדם מרגיש עצמו בצער מאיזה צרה אשר לא תבא חלילה, וחושב שמד צר לו, אל יפול לבו רק יתאמן ויבטח בהשי"ת כי בודאי הישועה קרובה לבוא ממקום שלא עלה בדעתו.

דברי שמה

ויוסף הוא המשביר

ולאביו שלח כואת, פירש"י כחשבון הזה. ולכאורה יש להפליא בדברי רש"י הללו מה הוסיף באומרו כחשבון הזה הלא הכל מבואר בפסוק באר הוסף, עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים וגו'. וי"ל בכוונת לשון, וידוע כי שם הממונה על הפרנסה הוא חת"ך היותא מס"ת של פות"ח אית יד"ך. והנה יוסף הי' או המשביר ומכלכל את כל בני הארץ בפרנסה, לכן רמו לו יוסף בשלוחותו תיבת כואת"ש שעולה בגימט' כמנען שם חת"ך,

הגליון הזה נתנדב על ידי הרבני הנגיד מו"ה נפתלי משה איינדיג נ"ל לרגל שמחת נשואי בתו למזל טוב

הבעל שם טוב הקדוש החיה אותו

רבי רפאל מבערשיד נולד בשנת תקי"א בערך לאביו רבי יעקב יאקיל ולאמו הצדקנית מרת פיגל. רבי יאקיל היה גדול בתורה, אך התרחק מן הרבנות והתפרנס ממלמדות. ישיבתו בבערשיד לא נמשכה זמן רב. זוגתו נפטרה על פניו בגיל צעיר, וזו נשא את רגליו והתיישב דרך קבע בהיכלו של המגיד ממעזריטש על התורה ועל עבודת ה'. אולם גם ימיו לא ארכו, והוא נפטר שם בערך בשנת תקכ"ו.

משחר נעוריו היה הילד רפאל ירא את ה' ונוהר שלא לגעת ברכוש של אחרים, אפילו מבית הוריו לא נטל שום פרוטה ללא רשות. אחד הדברים שהשפיעו עליו בילדותו היה "ספר היראה לרבינו יונה" שקיבל במתנה. הספר היה מנוקד ונתחבב עליו במיוחד. פעם בלמדו בספר, הגיע אל המשפט: "אל תעמוד במקום שיש מעלה פן יגבה לבבך". הדברים עשו חריש עמוק בלב הנוער, ומאו תעב את הכבוד המדומה והיה לעובד ה' בכל לבבו.

כבן חמש עשרה שנה ה' רבי רפאל כשהייתם גם מאביו. הוא לא רצה להנות ממתנות בשר ודם, והיה עוזר ל"מלמד" בבערשיד מולדתו, ובשכר זה היה סמוך על שולחנו. כשבגר מעט, סייעו המלמד לנסוע לשיבה המפורסמת בברדיטשוב. כשחזר מן הישיבה מעוטר בכתר תורה ועבודת ה', לקחו אותו מלמד לחתן.

התקרבות לרבי פנחס מקארץ

על התקרבותו לרבו המבכה רבי פנחס, מסופר: כי בכל פעם כשהגיש התגברות מידה רעה בלבו, היה מעיין בספר העוסק בגנות אותה מדה. פעם אחת כתוב, שמה שאדם רואה בספר הוא בבחינת "גוף", ומה ששומע מפי אדם הוא בבחינת "נשמה". מאז היה מציא את עצמו לשמוע ותכחה מאנשים. רבי רפאל שאף תמיד להיטיב את דרכיו ומעולם לא הסתפק בקניינים הרוחניים שכבר רכש. יום אחד הגיע לבערשיד רבי פאליק, חמיו של רבי שמעריל מווערחיווקא ז"ל. רבי רפאל ניגש אליו וביקש ממנו דרך בעבודת ה'. ראה רבי פאליק כי עומד לפניו אברך מבני עליה, ויעץ לו להתענות משבת לשבת ולהתמיד בתורה ללא שום הפסקה. רבי רפאל ציית ללא היסוס, אך במשך הזמן הלכו כוחותיו וכלו עד שכמעט ולא הצליח לגרום את רגליו.

באותה עת הגיעה לבערשיד יהודי שהכיר את רבי פנחס מקארץ והשיא עצה את רבי רפאל לנסוע לקארץ. כשראהו רבי פנחס, צוה עליו להפסיק מיד את התענית ואת אופן הלימוד שנהג בו. לימים, כשסיפר זאת רבי רפאל, אמר: "אילו לא רבי פנחס, כמעט שהייתי יוצא מדעתי!!".

אחר זמן ממושך שנהג כך, הרגיש רבי רפאל כי שוב דבק בו שמץ מהנאת האכילה, וחזר בלב דואג אל רבו. נטל רבי פנחס צלוחית מ"יש ונתן לו לשתות. מאז לא הרגיש רבי רפאל עוד טעם באכילה!

בחיר התלמידים

רבי פנחס עמד מיד על טיבו של האברך הצעיר רבי רפאל מבערשיד. הוא נהג להצביע עליו ולומר: "הביטו ראו גודל כחה של אמת! רפאל שלי היה מעשן טבק האסור בגורת המלכות, פגע בו סרדיוט, ושאלו אותו: יהודי! איזה טבק אתה מעשן? הודה רפאל שלי על האמת, אף שהיה בדבר סכנת נפשות. אמר לו הסרדיוט: הואיל והודית לא אענישך!!".

רבי פנחס שהיה בורר את תלמידיו דיוק אחר דיוק, ראה ברבי רפאל את המיוחד שבתלמידיו. הוא היה אומר: "אף אחד אינו משיג את עומק השגותיו של רפאל שלי", "הבעש"ט אמר: השי"ת יודה לי שהעמדתי לפניו יוס'לה (כוונתו היתה על הרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה בעל ה"תולדות") שכוה, ואני אומר: השי"ת יודה לי שהעמדתי לפניו רפאל שכוה! עבור אף אחד אינני ערב, רק עבור רפאל שלי, הוא לעולם לא יתקלקל!!".

הילולא דידיקיא

הרה"ק ר' רפאל מבערשיד זל"ה
מ"ו טבת שנת תקפ"ג לפ"ק

רבי פנחס צוה לרבי רפאל לצאת אל ה"עולם" ולעוררם שילמדו "שולחן ערוך אורח חיים", "ספר הישר לרבינו תם" ו"יחובת הלבבות". וצוה עוד, שיחזור ברבים את הדברים ששומע ממנו. אמר לו רבי רפאל: "הרי הדברים הללו הם חיי נפשי, איך אוכל להוציאם החוצה לפני אדם זר?! הפציר בו רבי פנחס: "בבקשה ממך, אל תחשוך את לשונך, דברך יחיו את העולם!!".

פעם אמר לו רבי פנחס: "בידי לעשותך למפורסם גדול, אך הנני מרחם עליך...".

שנים רבות היה רבי רפאל דולה ומשקה לאחרים מתורת רבו. אחר הסתלקותו של רבי פנחס ביקשו החסידים להכתיר את רבי רפאל לרבם. הוא סרב, דעתו נטתה לדבוק בעמיתו רבי זאב זיטומיור, שנמנה עם תלמידיו הותיקים של רבי פנחס, אך מן השמים מנעוהו מכך. למעשה היה נוסע אל כל צדיקי הדור, אבל לא כתלמיד לרב, אלא כאוהב נאמן הבא ללמוד מדה טובה. י"ג פעמים נסע אל רבי ישראל מרוזין, באמרו: "ראיית פני נשמה דאצילות מוכנת את הנפש". הצדיקים כולם שמחו לקראתו בכל עת. הם היו לומדים אלו מאלו מידות טובות ודרכים בעבודת ה' ורבות משיחותיהם נרשמו בכתבי בערשיד.

הנהגה בעבודת אהבה

רבי רפאל היה מעורב עם הבריות, התנהגותו ונועם מידותיו היו למופת. בעשותו בעצמו את כל מה שבתע מאחרים, היתה השפעתו רבה ותלמידיו היו כרוכים אחריו בחבלי עבודת אהבה ורבים השיב מעוון. מכתת היה את רגליו להמציא ליהודים הגרים ביישובים את צרכיהם, החל מפרנסה, הכנסת כלה, ועד למלמדים לתניקות של בית רבן. חברו רבי בנימין זאב מבלאט ז"ל התבטל לפניו והיה אומר: "בבוא רבי רפאל אצלי, אני מפנה לו את מקומי בשולחן ואת עמוד התפילה, ועדיין אינני יודע אם יצאתי ידי חובתי. וכשרבי רפאל נושא את דברו, אני עוצם את עיני ומקשיב והולך" עם הדברים". פעם פנה רבי בנימין זאב ליהודי ששהה בחצר בית המדרש בשעת דרשתו של רבי רפאל, ואמר לו: "מה מעשך כאן?! לך את השולחן, שם תשמע תורה חכמה ורוח הקודש!!".

אוהבם שוחר מוסר

רוב ימיו היה רבי רפאל נודד מישוב ליישוב ומעורר אנשים לתשובה ולמעשים טובים. הוא לא היה משמיע "חידושי תורה", אלא רק דברי התעוררות, מוסר והדרכה. בכל שבת נהג לדבר בענין קניית המידת הטובות. הנהגה זו היתה מעין "חיוב" אצלו. פעם אמר: "אם הייתי רוצה לומר תורה, היו נפתחים מעיינות של חידושי תורה נפלאים, אך אני בטוח בהשי"ת שיהיו דברים נשמעים גם בלא תורה, כי אמירת תורה מטרתה רק למשוך את הלב שיקבלו דברי מוסר...".

ענוה וצניעות

פעם הגיע לעיר אחת, ואנשים התקבצו סביבו לשמוע מפיו דברי התעוררות. דרכו, ישב בקצה בית המדרש, סמוך לפתח. באותו זמן בא גם החזן עם המשוררים וערכו "חזרות" לקראת תפילת החג הקרב ובא. הנאספים עזבו

את רבי רפאל והלכו להקשיב לשרה. אורו פניו של רבי רפאל: "אה! זוהי ההשפלה הגונה!" פעם בבואו לברדיטשוב, נערכה לו קבלת פנים מרשימה. לפתע נעלם רבי רפאל ואיננו. חיפשוהו בכל העיר, עד שמצאוהו מהלך בשוק, כשפניו מכוסות לבלי הכר, וליצני העיר מתקלסים בו...

בריחתו מן הכבוד היתה אפילו בדבר מצוה. כשבקשו לכבדו ב"סנדקאות", היה מצטער. פעם אחר להגיע לבירת מילה. כשהגיע, שמע שכבר מלו את התינוק ושמה שמחה גדולה על שנפטר מן הכבוד. כשהיו ממתנים לו בחזרת השי"ך, מחה ואמר: "הנני מרגיש כאילו חותכים את בשרי!!".

מכיון שמידה זו נשרשה בקרבו, הבחין תמיד בחסרונות עצמו, ונפשו נצרפה ונדוכה מכל סיג ושמצ. פעם חזר עמיתו רבי שלמה מהאיין על דבר תורה ששמע מרבי פנחס בענין אדם שמקיים מצוות מתוך "פניות". רבי רפאל הקשיב היטב לדברים כשהוא אומר לעצמו: "מתכוונים אלי...".

אוהב ורוחף שלום

אמרו חכמינו "גדול השלום שניתן לעניים". המחלוקת קיימת רק כאשר כל אחד רואה את עצמו מיוחד במעלה, אבל לגבי הענוה אין מקום למחלוקת. הגדרה זו מסבירה את דריפת השלום שהצטיין בה רבי רפאל. ימים ולילות הקדיש להשכנת שלום בין אדם לחברו ולא נרתע מלנהל שיחות מפורטות עם בני זוג כדי להשכין שלום בית.

פעם ביקר בעיר אחת בשעתה באב, וסיפר לו על מחלוקת גדולה המפלטת את אנשי העיר. מיד ניגש לתווך בין הצדדים. כשאמרו לו: אולי נמתין למחר, הלא תשעה באב היום, השיב: "אדרבא, הרי נשאת חנם היא סיבת החורבן, דוקא היום יש לעסוק בהשכנת שלום!" והי אומר: "צריך להניח כל המצוות בשביל שלא יהיה פירוד לבבות משום יהודי!!".

בכל אדם ראה רק את הטוב שבו ומאד הזהיר על כך לתלמידיו. כשהיה אדם קובל לפניו שפלוני ביזהו, היה מחייך ואומר: "הלא טוב מאד!!".

והיה דורש: "כשאדם מבזה ומצער אותך, אלך להתחוק ולהאבוה אותו יותר, משתי סיבות: א. הרי אז היצר הרע מתגבר, וזו הזדמנות להתגבר עליו, ב. ע"י אוהבתך יחזור הלה למוטה, ככתוב: "כמים הפנים לפנים כן לב איש אל רעהו". גרימת צער ליהודי היא מעשה חמור ביותר וכל קדושת היהודי תלויה בזה!

רבי רפאל החזיק בביתו מלמד שלימד את בניו. כשגדלו הילדים, ביקש רבי רפאל לשכור מלמד אחר. המלמד הראשון נעלב, והחל מטיח בו גידופים. אמר לו רבי רפאל בנחת: "או! כל כך הרבה זמן היית אצלי ולא גילית לי שאתה כעסן כזה, הלא ברשותי תרופות נפלאות למחלתך...".

זמן רב השתוקק רבי רפאל לטלית קטן מבד שנארג בארץ ישראל. לאחר השתדלות מרובה, השיג אריג כזה שהיה עשוי מצמר של "ראשית הגז" וחוטיו נטוו בידי אנשים שרים. הוא נתן את האריג לחייט ממקורבי, והנה אירעה טעות – החייט פתח באמצע הבד שני נקבים עבור הראש. הצטער החייט צער רב והשתמט מלחזור אל רבי רפאל. כשסוף סוף נאלץ לבוא לפניו, פרץ החייט בבכי וסיפר את שאירע. הפטיר רבי רפאל בנחת: "אינך יודע בשביל מה צריכים שני חורים?! האחד כמו בכל טלית קטן והשני כדי שלא אתרגז...".

כשאירע לו הפסד כל-שהו, היה אומר "מספיק שהפסדתי כך וכך, האם כדאי לקלקל כבעסי זה גם את נשמתך!!".

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

כתב בשלטי הגבורים (על הגהות מרדכי פ"ב דשבח), וטבו טבח והכן, הח' מטבח ותיבת והכ"ן הם אותיות חנוכי"ה, וסמך לסעודות שעושים בחנוכה, ואותיות וטבה טבה בגימטריא מ"ד כמנין הנרות, ומשמע מלשונו שיש קצת מצוה בסעודות אלו על שם נס דחנוכה. וצריך ביאור מה שייכות הסעודות שעושים בחנוכה עם הנרות שהסמיכן הכתוב להדרי'.

ב בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך.

וייתבאר על פי דברי כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ' וארא עמוד רכב) בביאור דרשת חז"ל (נדרים לב.) על הפסוק (יזמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, גדולה מילה שלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו, עוד דרשו, גדולה תורה שלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ. וקשה דבשלמא התורה נקראת ברית יומם ולילה, ככתוב (יהושע א ה) והגית בו יומם ולילה, אבל המילה הרי אינה נוהגת אלא ביום ולא בלילה כמבואר בגמרא (מגילה כ.). אמנם ידוע כי שלמות מצות מילה אינה אלא על ידי שמירת הברית, וכמבואר בגמרא (עירובין ט.) שהפוגם ברייתו נמשך ערלתו, ואברהם אבינו עומד על פתח גינתם להציל הנימולים ואינו מכירו. ועבר זה צריך שמירה תמידית ביום ובלילה, כמו שהזהירו חז"ל (כתובות מו.) שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה. ומה גם שכרי להגיע לשמירת הברית צריך לעסוק בתורה יומם ולילה, כמו שכתב הרמב"ם (הלכות אסורי ביאה פ"ב ה"א) אין מחשבת עריות מתבררת אלא בלב פנוי מן החכמה. ומעתה שפיר דרשו חז"ל אם לא בריתי יומם ולילה על המילה ועל התורה, כי שניהם נוהגים ביום ובלילה, והא בהא תליא, דאי אפשר לקיים מצות מילה בשלימות ולהנצל מפגם הברית, מבלעדי עסק התורה ביום ובלילה, עכ"ד.

ויש לפרש מה שאומרים בפייט יונים נקבצו עלי אזי בימי חשמונים ופרצו חומות מגדלי וטמאו כל השמנים, כי איש הישראלי צריך שיהיה לו חומות של שמירת העינים וטהרת המחשבה לגדור גדר לשמור את נפשו בקדושה, והיונים פרצו כל החומות וגדרים וסייגים השומרים את האדם שלא יעבור על רצון ה', וטמאו כל השמנים, שמן רמז על חכמה ומחשבה, והיונים על ידי שפרצו גדרי השמירה טמאו את המחשבה שבמה ולבות בני ישראל, והכניסו בהם טומאה גדולה ל"ע.

והנה בספר חסדי אבות (להגאון רבי יהודה גרינוואלד זצ"ל אבד"ק אטמאר) פ"י מאמר המשנה (אבות פ"ב מ"ח) בור סיד שאינו מאבד טפה, דמי שאינו מאבד טפה מזרע לבטלה, על ידי זה זוכה שאינו מאבד טפה ואינו שוכח דבר מלימודו, עכ"ד. ויש להמליץ על זה מאמר ז"ל (שבועות כ:) זכור ושמור, כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, שעל ידי שמירת הברית זוכר דברי התורה. וזה שאמר כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך, כי על ידי שטמאו כל השמנים, החכמה והמחשבה שבמה, היה רצונם להשכיחם תורתך, ולהעבירם מחוקי רצונך, רמז על שלמות מצות מילה שהוא רק על ידי שמירת הברית, והיונים רצו לבטלו מבני ישראל, ועל ידי זה לגרום שחית התורה, אולם זכו לנס על ידי כהני הקדושים, שכחה להם מסירות נפש להתנהג בקדושה.

ובדרך זה יש לרמז מה שנאמר בברכת כהנים, כה תברכו את בני ישראל אמור להם, ופירש"י אמור להם כמו זכור ושמור, ובפשטות הכוונה בזה דאמור הוא לשון הוה כמו זכור ושמור. אמנם לפי דרכינו י"ל דנקט שאין אלו השתי תיבות, כי ברכת כהנים היה

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג מקץ (זאת חנוכה) תש"ע - בומוס"ב

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שיזכו להשגת התורה, וכמו שדרשו במדרש (הובא בדמשק אליעזר) יברכך ה' בתלמוד, עוד במדרש (רבה פ"א ס"ה) וישמרך מיצר הרע, ועל ידי שיהיו שמורים מיצר הרע ולא יחטאו, יאר ה' פניך אליך, ובמדרש (שם ס"ו) זה מאור של תורה, וזה שאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם, דברכת כהנים יהיה כמו זכור ושמור, רמז על המליצה דכל שישנו בשמירת הברית ישנו בזכירת התורה, ועל ידי ברכת כהנים זכו לזה.

והנה חטא זה מעכב את האדם גם בעבודת התפלה, וכמו שכתב בתפארת שלמה (ג' בשלה) על הכתוב נבוכים הם בארץ נגד עליהם המדבר, כי אם האדם משוקע בתאוות עולם הזה אזי גם הדיבור הוא בגלות אצלו, והוא פירוש נבוכים הם בארץ, סגר עליהם המדבר, היינו כח הדיבור, שאינם יכולים להוציא הדיבור מפייהם כראוי בדחילו ורחימו ככוונה הראויה לנכון, עכ"ד. ולזה כתב בבני יששכר (כסלו מאמר ד אות מט) דהיונים עכבו את בני ישראל מלהתאסף ולהתפלל לה', ע"ש. ולפי דרכינו היו יכולים להפיק מזומתם על ידי שטמאו כל השמנים, והחטיאו את בני ישראל בחטאים מרים, ועל ידי זה סגר עליהם כח המדבר, לומר דיבור קודש לפני השמים.

והנה איתא במדרש (ב"ר פ"ב ס"ד) כי היונים גזרו, כתבו לם על קרן השור שאין לם חלק ונחלה באלהי ישראל, ולפי דרכינו היה להם בזה כוונה עמוקה, על פי דברי כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ' שמות עמוד כו) על מה דאיתא במדרש (תנחומא שמות ס"ה) ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף וכו', עכשיו לא ידע את יוסף למחר הוא אומר לא ידעתי את ה'. הענין כי על ידי שפוגמים בקדושת היסוד נפגם ונתקלקל האמונה וכחאד אולי, כי החטאים מסמיך עיניו של אדם מראות את האמת. וזה שאמר אשר לא ידע את יוסף היינו מקדושת יוסף, ועל ידי זה אמר לא ידעתי את ה', כי קדושת היסוד תלוי באמונה, ע"ש. וכעין זה האריך בדברי יואל (פ' יתרו עמוד פה) על הכתוב (במדבר טו לט) ולא תתורו אחרי לבבכם זו מינות ואחרי עיניכם זו נזת, כי האחד גורם לחבירו ר"ל, ע"ש. ומעתה על ידי שבאו היונים וטמאו כל השמנים, המחשבה שבמה שלא ישמרו עצמם בקדושה, על ידי זה היה גזירתם לכתוב על קרן השור שאין להם חלק ונחלה באלהי ישראל ח"ו, כי זה גורם לחבירו.

וי"ל בזה הרמז בקריאה דיומא (במדבר ד פה) זאת חנוכת המזבח, וכתב בורע קודש (לחנכה) כי תיבות זאת חנוכת המזבח, בגימטריא שמ"ע ישראל, ע"ש. ויש לומר הענין שרמזו אחדותו ית"ש בפסוק זה אשר ממנו נובע שם יום שמיני של חנוכה שנקרא זאת חנוכה. דהנה כתב החיד"א בראש דוד (פ' מקץ דלכן תקנו שמונת ימי חנוכה, נגד שמונה ימי מילה שרצו היונים לבטל, ע"ש. ולפי זה יום שמיני של חנוכה הוא רמז במיוחד על מצות מילה. וכבר נתבאר כי שלמות מצות מילה הוא שמירת הברית, ועל ידי שמירת הברית יש שלמות האמונה בבוכ"ע, ולכן בזאת חנוכה רמז תיבות שמ"ע ישראל" שהוא אחדותו ית"ש. להורות כי

שלמות מצות מילה גורם שלמות האמונה בבוכ"ע, ורמז בזה על מסירות נפשם של החשמונאים הכהנים הקדושים, שעל ידי כח קדושתם היה שלמות האמונה. ובוזה יתבאר הרמז וטבוט טבה בגימטריא מ"ד כמנין הנרות, שאנו מדליקין ח' ימים וביחד הם מ"ד נרות, והטעם שמדליקין שמונת ימים מבואר בחיד"א שהוא רמז למצות מילה שרצו היונים לבטל, ותכלית כוונתם היה על שלמות מצות מילה לטמא את בני ישראל ח"ו, אולם החשמונאים היה להם מסירות נפש לקיים מצות מילה בשלימות, והשפיע טהרה וקדושה לבני ישראל שיתנהגו בקדושה, וכתב א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' מקץ) כי על ידי פגם הברית ר"ל יש חסרון בשפע הפרנסה, ע"ש. ולפי זה כאשר מתנהגים בקדושה בשמירת הברית יש פרנסה בהרחבה, ומכאן סמך לסעודות שעושים בחנוכה, לרמז על השפעת הפרנסה שהוא בזכות שלמות מצות מילה.

ובלכתנו בדרך זה יש לבאר מה שדרשו חז"ל (גיטין נז:) על הכתוב (תהלים מד כג) כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה, רב יהודה אמר זו אשה ושבעה בניה שנהרגו על קדושת השם, רבי יהושע בן לוי אמר זו מילה שניתנה בשמיני, ופירש"י דוימנין דמיית. ודקדק אבא מאיר זללה"ה בברך משה (פ' תצוה עמוד רכב) דהלא פשטות לשון הכתוב משמע כדברי רב יהודה דקאי על הריגה ומסירות נפש ממש, ואם כן מה הכריחו לרבי יהושע בן לוי לדורשו על המילה אשר רק זימנין דמיית, ע"ש לדרכו. אמנם לפי דרכינו י"ל כי גם רבי יהושע בן לוי מפרש הכתוב כי עליך הורגנו כל היום כפשוטו, דהיינו מסירות נפש ממש, אלא שבא להשמיענו מאין בא להם לישראל כח נשגב זה למסור נפשם על קדושת השם, על כן דרש זו מילה שניתנה בשמיני, כי על ידי שמירת הברית באו לידי אמונה שלימה ופשוטה בבוכ"ע, עד כדי מסירות נפשם על קדושת שמו יתברך.

והנה החשמונאים המה קיימו בנפשם כי עליך הורגנו על היום, זו מצות מילה, שהיה להם מסירות נפש על שלמות מצות מילה ושמירת הברית, והתנהגו עצמם בקדושה וטהרה בבחינת צדיק יסוד עולם, ולזה חנוכה"ע ה"כ בגימטריא צד"ק, לרמז על צדיק יסוד עולם, ובזכות זה זוכים לכל השפעות טובות, וזוכים לעסוק בתורה, וכתב בני יששכר (כסלו מאמר ב אות יב) בשם הר"ק רבי פינחס מקארץ זללה"ה כי ל"ו נרות של חנוכה הם כנגד ל"ו מסכתות, כי התורה אור, עכ"ד. ועל ידי בחינת חנוכה"ה רמז לצדיק יסוד עולם, שמתנהגים בקדושה ובהרהר, אפשר לזכות לאור התורה הקדושה, וכתב א"ז זללה"ה בייטב פנים (י"ג מדות את טז) כי חטא זה מעכב גאולה העתידה, ע"ש. ולזה בחנוכה מתנוצץ אורו של משיח כמבואר בבני יששכר (כסלו מאמר ד אות ק), כי על ידי שיתנהגו בקדושה ובטהרה נזכה לאורו של משיח.

והשי"ת יעזור בצאתנו מתג הקדוש של חנוכה, הנה מבואר בספרים בטעם שאין מברלין בחנוכה כמו בכל יום טוב, כי הימים הללו לא נגמרו, ואור התורה נמשכת והולכת גם להלאה, ואין לזה קץ וסוף, יעזור השי"ת שהנרות חנוכה יזריחו בלבבות בני ישראל וישפיעו שפע ברכה ברוחניות ובגשמיות השפעות קדושות, שנוכה להתנהג בקדושה ובהרהר, והאר עינינו בתורתך, שנוכה לעסוק בתורה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות, נרות חנוכה ישפיעו בני חיי ומוני רוויחי וכל מילי דמיטב, חנוכה"ה בגימטריא ט"ף, רמז על השפעת בני, והוא בגימטריא גר"ף רמז על השפעת בריאות הגוף, וישפיע פרנסה בהרחבה גדולה, עדי נזכה לאורו של משיח וביאת גואל צדק, בהתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו בב"א.

על חומותיך ירושלים

בס"ד

בחנוכה העליל"ט התקיים בעיר בית שמש יצ"ו מעמד קידוש שם שמים, כאשר ערכו המעמד "מגדלים בנעוריהם". בה התאספו כמדי שנה בשנה יותר מאלף וחמש מאות תלמידים מכל המוסדות המתנהלים על טהרת הקודש בעיר בית שמש. המעמד הנ"ל הוא מיסודו של הגה"צ לוחם מלחמות ה' רבי עמרם בלויא זצ"ל שיסדה וגם נהלה בפועל בעיר"ק ירושלים במטרה להשריש האמונה הטהורה והיסודות של התבדלות מרשעים בימי דפגרא ולחזק האמונה הצרופה בלבם של צעירי צאן הקדשים.

במעמד זה דרש לפני אלפי ילדי תשב"ר הגה"צ רבי יהושע ראזענבערגער שליט"א אבד"ק קרית רמ"א בית שמש יצ"ו כאשר הדגיש שב"ה נשאר עוד פך שמן טהור בחותמו של כהן גדול שרוצים לעמוד איתן במסירות נפש על דרך האמת. אח"כ דיבר הגאון הגדול רבי נתן קופשיץ שליט"א מרא דאתרא נחלה ומנוחה ודומ"ץ העדה החרדית בבית שמש יצ"ו והי' מעמד קידוש שם שמים מאוד, וחיוזק גדול לכל אנשי הישוב הישן ששומרים על פך שמן הטהור בעוז ובגבורה.

בשם העסקנים המסורים בעיר בית שמש, ובראשם הרה"צ בני רבי עמרם זצ"ל העומדים בראש המעמד, מסורה התודה וברכה למע"כ איש מורם מעם הרה"ח רבי אברהם ווידער שליט"א ראה"ק וראש העיר קרית יואל יצ"ו על עזרתו המרובה שנטל חלק גדול בהוצאות המעמד. וגם שלוחה התורה לאנ"ש חסידי סאטמאר תושבי וויליאמסבורג וקרית יואל שמשתתפים בקביעות מידי שבוע בשבוע בה"דאלער לשבוע" קאמפיין שבעורתם היה ביכולת הוועד לעזור לעריכת המעמד הנהדר.

בפרשת ויחי הבעל"ט יתקיים א"ה בעיר מאנסי יצ"ו מסיבה לטובת הכולל "דרכי הלכה" המתנוסת לשם ולתפארת על טהרת הקודש בעיר בית שמש, בבית ידידינו מגדולי עסקני קהלתנו הק' בפרט ועיר מאנסי בכלל הרה"ח רבי יוסף הערש גראס הי"ו.

הכולל הנ"ל הוא פוקעת שמה למקום תורה חשוב מאוד שבה לומדים ת"ח מפלגים בהתמדה רבה מן הבוקר ועד הערב מתוך דחקות ועניות, ולצעירינו מנהל הכולל שליט"א נפל בסבך חובות אדירים מאוד בעד הוצאות המרובים של הכולל, ומחמת החובות הוא נמצא כעת פקוח נפש שהוא עלול להגיע לידי אנשי דלא מעלי וד"ל. וזה שני חדשים המנהל שליט"א נמצא כאן בארה"ב ואינו יכול לחזור הביתה עד שיקבץ הסכום הנדרש.

ובפקודת הקודש של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א יתקיים המסיבה נחוצה לטובת הכולל בעיר מאנסי, וגם יצאו רבני הוועד חומותיך ירושלים במכתב לאנ"ש לבוא לעזרת הכולל ותקוותינו שאנ"ש תושבי מאנסי יצ"ו ישתתפו א"ה בגוף ובכספי לחזק המנהל הכולל שליט"א

*

שמועה לא טובה היא כי באה מהררי ציון וירושלים ששוב רוצים אנשי משרד החינוך הידועים לשמוצה לנעוץ צפרניהם בהחינוך הטהור, תחת אצטלא כאילו הם דואגים לילדים המזנוחים והנחשלים בהלימודים, ותובעים ממנהלי המוסדות שיסדרו רשימות עם שמות התלמידים הנ"ל כדי שיכלו לשום עינא פקוחא על בתיהם האם הכל מתנהל כראוי.

הגאון הגדול ראש ישיבת בריסק שליט"א אשר עיניו הבדולחים צופות למרחוק זעק בקול מר שזה סכנה גדולה ומרה, וזה נסיון אשר לא היה עד נה, כאשר הרשעים הללו כנסים על ידי זה להחזיר בהמוסדות פנימה ובבתי בני ישראל הכשרים.

אחרי אשר תלמידי הגאון מבריסק שליט"א פנו להנהלת "שומרי חומותיך ירושלים" ותל"ת נתנו יד עזרה יצאו חברי הוועד "להצלת החינוך הטהור" בקול רעש גדול וערכו אסיפות עם בפעולות הסברה למנהלי המוסדות הק' שידעו כי בנפשם הוא, ולא דבר ריק הוא מכס, ושצריכים לעמוד על המשמר במלחמה גדולה ואיתנה, כדי שידעו ויבינו שאין להם שום דריסת הרגל במוסדותינו הק', לא מינייהו ולא מקצתה.

שוב נביע יישר כוחכם וחילכם לאנשי שלומינו אשר תומכים בחפץ לב בהקאמפיין מידי שבוע להצלת החינוך הטהור.

צמצילי הלכה

בירורי הלכות, נערך ונסדר ע"י מערכת "בית וועד לחכמים" שע"י מבצר הכוללים קרית יואל והיו למראה עיניו של הגה"צ דומ"ץ קרית יואל שליט"א
להערות והארות: 845 662 4936 או ע"י הפעקס: 845 781 7213

הלכות תענית ציבור

(א) ביום תענית ציבור אין מדיחין את הפה בבוקר אם אין לו צורך כל כך, ואם יש לו צער מזה מותר להדיח פו"ר, ויהיה ביותר לכפוף ראשו ופיו למטה שלא יבא מים לגרונו וגם ירחצו רק עם פחות מרביעיית מים.

(ב) מעיקר הדין מותר לרחוץ במים חמוין [שאו"ר] ביום התענית, שלא נאסר בו אלא אכילה ושתי' ולא שאר עינויים, ובעל נפש יחמיר ע"ז ולא ירחוץ עצמו במים חמוין.

(ג) מי שצריך ליקח מעדעצין, אם טעמו מר יכול ליקח אותו ביום התענית בלא מים, ואם אי אפשר לבלעו בלא מים, ימסס המעדעצין עם קצת מים כדי שיהי' לו טעם מר [אין מברכין ע"ז שהכל יבורא נפשות], ואם טעם המעדעצין מתוק ואינו יכול לעשותו מר, צריך לשאול שלאה מאחכ.

(ד) נשים מעוברות ומינקות עד כ"ד חודש שלאחר לידה, פטורים מלהתענות.

(ה) תנוק שיש לו דעת להבין ענין התענית, ראוי להנכס שיאכלו רק מאכלים פשוטים ולא יאכלו מעדנים, כדי שיתאבלו עם הציבור, וכן אותן הנשים המותרים לאכול ביום התענית לא יאכלו תענוגים אלא מאכלים הצריכים.

(ו) הפוסקים מעתיקים לשון הרמב"ם "יש ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהם כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה, ויהיה זה זמרון למעשינו הרעים, ומעשה אבותינו שהי' כמעשינו עתה, עד שגורם להם ולנו אותן הצרות, שבמקורן דברים אלו נשוב להטיב וכו'" עכ"ל הרמב"ם, והוסף ע"ז החי' אדם "לכן אותן אנשים שנשמעתענים חולכים בטויל ובדברים בטלים, תפשו הטמל והניחו העיקר" עכ"ל.

=====

(א) שו"ע (סי' תקס"ז סעיף ג') ועי"ש במג"א (סק"ז) דלדין דנקטין כרמ"א אסור אף פחות מרביעיית מים משום דטעימה נאסר בתענית ציבור.

(ב) בדמקום צער סמכין על הפוסקים המקילים בזה, וכמו שפסק המטה אפרים (בס"י ח"ב סעיף ו') ומ"ב (סק"א), ועי' מה שכתב המנחת יצחק (ח"ד סי' קנ"ט) בדין זה.

(ג) מטה אפרים ומ"ב הני"ל.

(ד) מט"א שם, ולקוח ממג"א (סי' תקס"ו סעיף ע"ש).

(ה) שרי"ע (סי' תקי"ג סעיף ב').

(ו) מג"א (שם סק"ג) בשם הש"ה דבעל נפש יחמיר בכל העינויים כמו בתשעה באב חוץ מנעילת המגדל שלא יתא כחוכא וטלולא עכ"ל, ועוד הביא הא"ר (סק"ב) בשם הב"ח דהמנהג לאסור רחיצה בחמין ע"ש, ועוד הביא השערי תשובה (סק"ב) בשם הפנים מאירות (ח"ב סי' מ"ט) שלפי פירושו בסוגיית הגמ' עולה שאסור לרחוץ בחמין, וצ"ע למה שכתבו האחרונים שבעל נפש יזר בוה עיי"ש.

(ז) באר היטב (סי' תקס"ז סק"ו) בשם שו"ת דברי שמואל ועקרי הרי"ט (סי' כ"ט) את ל"ו בשם שו"ת כותנת יוסף סי' ד', וכ"כ באלף למטה (על המטה אפרים, בהג"ה, סוף סימן תרי"ח), בשם הכתב סופר וחסד לאברהם דחולה שאין בו סכנה מותר לו ליקח סמים מרים שאינם ראוים לאכילה או לשתי' ביום הכיפורים [וראו שיקח חצי שיעור], ושכן כתב השו"ת חמד בשם הרב גדולים ע"ש, וכל שכן בשאר תענית ציבור שחש"א"ס מותר באכילה לגמרי וכמ"ש המשנ"ב (תק"ג סק"ד) ע"ש בודאי שמותר ליקח רפואה.

(ח) כרמ"א (סי' תקי"ג סעיף א') כתב שמעוברות ומינקות אע"פ שאין מצטערות אינם מחוייבין להתענות, אמנם נוהגות להחמיר, ואם מצטערות הרבה אין להתענות עכ"ל, ועי' במשנ"ב (סק"ה) דאם הם חלושות נראה דאין להם להחמיר ע"ש, ובזמננו שנחלשו הדורות, ובדרך כלל הם חלושות, ועי"פ רוב אין מתענין, ויותר מזה הביא האורחות חיים (ספינקא - סי' תקי"ג סק"ד) בשם שו"ת תשובה מאהבה שהביא פירוש בשם הגאון מה' לייב קאסרויץ, דמ"ש הרמ"א עוברות ומינקות מצטערות הרבה פירושו שמן הסתם מצטערות הרבה לכן אין להם להתענות רק בטי"ב ע"ש (ועי"ש מ"ש האורח"ח על זה), גם יש לציין לשון היעב"ץ בסידורו (לחודש תמוז - שער החרסית, סף השער הפונה צפונה, חוץ ב', סעיף ב' וג') וז"ל "עוברות ומינקות פטורות אפילו אין מצטערות, ואם רוצות להחמיר על עצמן רשות, אבל אם מצטערות הרבה אין רשות להתענות" עכ"ל, נראה שהבין שמה שכתב הרמ"א שנוהגות חלומות, אינו בגדר חיוב אלא שאם רוצות רשות.

וכתב הרד"ק תורה (בס"י תקי"ג) שאע"פ שהאשה אינה מינקת, דינה כמינקת עד כ"ד חודש שלאחר לידה, וכמ"ש ביריד"ד (סי' קפ"ט).

ולענין שאר נשים ובתולות, משמעות השו"ע הפוסקים שדינם כאנשים, ורבים מקילין בזה, ולמעשה ראוי לעשות שאלת חכם.

(ט) מג"א (סי' תקי"ג סק"ב) בשם הרמ"ע מפאנו [משא"כ ילדים קטנים שאינם מבינים ענין התענית, לא יצ"ק לחנכם ע"ז, ועי"כ מותר ליתן להם מעדנים].

(י) משנה ברורה (סי' תקי"ג סק"ה) בשם האחרונים.

(יא) פ"ה דתענית הלכה א'.

(יב) כלל קל"ב דין א' (והובא ג"כ במשנה ברורה סי' תקמ"ט סק"א).